

จิต-รู้

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๖๖๐. เขาขอยกเลิกใจ เดี่ยวพูดแล้วอาจจะพูดผิดหน่อย

ข้อ ๖๖๑. อันนี้มันพูดถึงโดยทั่วไปนะ

ถาม : หัวทำงาน กับเพื่อนหัวทำงานไม่ชอบ ทำให้จิตนี้เครียดมาก

๑. หัวทำงานไม่ชอบ ต่อให้ขยันอย่างไรก็ไม่มีการสนับสนุน

หลวงพ่ : อันนี้โดยทั่วไปนะ โดยทั่วไป ที่นี้โดยทั่วไป ถ้าเรายังอ่อนแอกันอยู่ เราก็คิดว่าสิ่งใดเราไปที่ไหนจะมีคนชอบไปหมดใจ แต่โดยธรรมชาติของวิทยาศาสตร์เขาก็รู้อยู่แล้วว่าเหรียญมันมี ๒ ด้าน คนเรามีทั้งดีและชั่ว ฉะนั้น สิ่งที่อารมณ์ความรู้สึกกระทบมันมีอยู่แล้ว แล้วคิดว่าส่วนใหญ่จะเป็นอย่างนี้หมดเลยละ หัวทำงานไม่ชอบ ทุกอย่างไม่ชอบ แต่มันต้องใช้กาลเวลา มันต้องใช้การพิสูจน์ใจ

นี่เขาถามมา

ถาม : โยมจะทำใจอย่างไร? และควรทำสมาธิกี่นาทีวันละกี่ครั้ง? เพื่อให้จิตมีกำลัง และสามารถรองรับอารมณ์สิ่งต่างๆ ที่มากระทบได้

หลวงพ่ : อารมณ์สิ่งต่างๆ มันก็อย่างว่าแหละ อยู่ที่ว่าจะมีสติแค่ไหน? ถ้าเรามีสติ เรานั่งสมาธิมาก แต่เวลากระทบรุนแรงนี้มันแบบว่าเราทำได้แค่ไหน? ถ้าเราทำได้มันก็จบได้ ถ้าเราทำได้

คนอื่นที่เขามองอยู่นะ เขาก็มองแบบว่าเหมือนกับเราไม่มีปัญหา ให้เขารังแกอยู่อย่างนั้น แต่ถ้าเขารังแกอยู่อย่างนั้น เวลาคนอื่นเขามองดูอยู่เขาจะรู้ คนเขาเห็น เขาเข้าใจได้

ฉะนั้น เรื่องการกระทบกระทั่งกันในสังคมมันมีอยู่แล้ว แม้แต่พระพุทธเจ้านะ เวลาพระพุทธเจ้าท่านพูดถึง เวลาสอนพระ พระพุทธเจ้าสอนพระว่า

“เวลาเธอโดน โลกกรรมรุนแรงขนาดไหนให้นึกถึงเรา”

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเผยแผ่ธรรมอยู่ นี่เขาจ้างคนมาค่านะ แต่สมัยนั้นก็ยังดำที่หัวโล้นอะไรนี้ มันก็ไม่ค่ารุนแรงขนาดนี้นะ แต่พระพุทธเจ้าก็ยังมิได้ แล้วเวลาพระพุทธเจ้าท่านสะท้อนมาก จนพระอานนท์ เห็นใหม่ สิ่งที่ว่าเขาจ้างคนมาค่า พระอานนท์บอก ว่า “ให้หนีเถิด ให้หนีเถิด” พระพุทธเจ้าถามว่า “ถ้าหนีไปข้างหน้า แล้วข้างหน้าเขาทำอะไรจะว่าอย่างไร?”

นี่ในเมื่ออยู่กับสังคมมันต้องเกิดอย่างนี้อยู่แล้ว ฉะนั้น เพียงแต่พอเกิดกับเราเราก็สะท้อนใจ พอเราสะท้อนใจเราคิดถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เป็นพระอรหันต์ด้วย แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีฤทธิ์ด้วย ทำอะไรก็ได้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ทำเลย เว้นไว้แต่! เว้นไว้แต่เวลาท่านแสดงแล้วคนๆ นั้นได้ประโยชน์ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทำตรงนั้นเวลาจะทรมาณไป

คำว่าทรมาณคือทรมาณจิตใจมันคล้ายทิวนี้ ท่านจะทำ แต่ถ้าทำแล้วมันไม่เป็นประโยชน์นะท่านจะไม่ทำ ฉะนั้น เวลาเราเจอแรงเสียดสี แรงกระทบในสังคม เราก็ต้องมีหลักเกณฑ์ตรงนี้ใจเราต้องมีหลักเกณฑ์ของเรา เราไม่ได้ตั้งใจเราหรอก เราหวังอย่างนั้นไม่ได้ แต่! แต่ถ้าเราไปเจอคนที่ดี หัวหน้าที่ดี เห็นใหม่

กรณีอย่างนี้มันก็จะย้อนกลับมาที่หลวงตาพูด หลวงตาท่านบอกว่า “ผู้นำสำคัญนัก” ฉะนั้น ถ้าผู้นำไม่เป็นที่ไว้วางใจ สิ่งที่ท่านจะมาช่วยชาติมันก็จะสำเร็จได้ยาก ฉะนั้น เวลาท่านออกมาท่านถึงได้ยืนยันเต็มทีไป

ฉะนั้น กรณีอย่างนี้ กรณีที่ว่าผู้นำหายได้ยาก แล้วเราต้องมีผู้นำ เว้นไว้แต่เราทำธุรกิจส่วนตัวของเรานั้นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าเจออย่างนี้บ๊อบ จะบอกว่ามันไม่มีใครบันดาลให้ได้ ไม่มีใคร

บันดาลให้ได้ เราเจออย่างนี้บีบ เราเจอของเรา เราก็จเจอของเรา แต่มันเป็นเวอร์กรรม ถ้าเป็นเวอร์กรรมนะ ในเมื่อเราเจออย่างนั้นเราจะต้องอยู่ในสังคม เราหาทางของเรา ให้หาทางออกของเรา

ถาม : หัวทำงานไม่ชอบ ทำให้จิตนี้เครียดมาก

หลวงพ่ : การทำงานก็เครียดอยู่แล้วนะ คนเกิดมามันก็มีทุกข์อยู่แล้ว ฉะนั้น เวลาเขาทำสิ่งใดก็เป็นผลของเขา เราทำของเราได้ ถ้าเราทำของเราได้เราก็จะผ่อนคลายของเรา อันนี้ผ่านนะ

ข้อ ๖๖๒. ข้อ ๖๖๓. ไม่มี

ข้อ ๖๖๔. เป็นคำขอยกเลิก

อันนี้สิ ข้อ ๖๖๕.

ถาม : ๖๖๕. เรื่อง “การกำหนดพุทโธกับการกำหนดลมหายใจ”

ขณะที่นั่งสมาธิกำหนดคำบริกรรมพุทโธนั้น พอทำไปสักพักหนึ่งเกิดความคิดขึ้นมาว่า พุทโธ พุทโธที่ผมกำหนดอยู่นั้น จิตรับรู้เหมือนเป็นเสียงที่เราพูดว่าพุทโธ พุทโธภายในใจ บางครั้งก็เป็นโทนเสียงของตัวเอง บางครั้งก็เป็นโทนเสียงของพระอาจารย์ หรือเป็นโทนเสียงที่ไม่ใช่ของเรา อยากเรียนถามอาจารย์ครับว่าจริงๆ แล้วสิ่งนั้นเป็นอะไร? เป็นสัญญาของเสียงหรือเป็นพลังงานของจิต

คือถ้าเป็นพลังงานเสียงทั่วไป ก็ต้องเป็นสิ่งที่กระทบหูแล้วเข้าสู่จิต อันนี้ไม่มีสิ่งใดกระทบแต่รู้สึกเหมือนได้ยิน จึงคิดว่าการกำหนดคำบริกรรมเป็นการสร้างสิ่งบางอย่างขึ้นมา สิ่งนั้นไม่ใช่จิต ซึ่งการสร้างพลังงานเสียงอย่างคำบริกรรมนี้ ก็เหมือนกับการสร้างพลังงานที่เป็นภาพอย่างการเพ่งต่างๆ

และบางครั้งขณะนั่งสมาธิได้พบว่า มันจะมีเสียงที่ส่งออกไปนูน นี่ เป็นภาพและเสียงเมื่อเรากำหนดคำบริกรรมเป็นเสียงพุทโธ พุทโธในใจ สิ่งที่ส่งออกไปเป็นเสียงอื่นๆ นั้นหายไป เหลือแต่เสียงพุทโธ แต่สังเกตได้ว่ายังมีจิตที่ส่งออกเป็นภาพอยู่ ไม่หายไปเสียที หรือต้องรอให้หายไปเอง แต่เมื่อลองกำหนดถึงภาพเช่นนั้น ภาพพระต่างๆ จิตที่ส่งออกชนิดที่เป็นภาพอื่นๆ นั้นหายไปเร็วกว่า การกำหนดด้วยเสียงก็ยังไม่เคยมีจิตส่งออกที่เป็นกลิ่น นั้นแสดงว่ากลิ่นไม่ใช่พลังงานใจใหม่ครับ

ซึ่งคิดว่าต่างจากการกำหนดความรู้สึกลมหายใจที่ปลายจมูก สิ่งนั้นคือความรู้สึก เป็น ความรับรู้ของจิตเลยใช่ไหมครับ? ไม่ต้องสร้างสิ่งใดขึ้นมา จึงอยากเรียนถามอาจารย์ว่า สิ่งที กระผมคิดขณะที่ทำสมาธินี้ถูกไหมครับ?

ถามว่าจริงๆ แล้วจิตส่งออกเป็นพลังงานต่างชนิดกันหรือไม่ครับ? เช่นภาพกับเสียง ถ้ามัน ต่างกัน จำเป็นหรือไม่ครับที่ต้องให้แยกกัน จากคำราชาบอกว่ ธรรมเนียมนั้นมีหลายวิธีที่ทำให้ จิตสงบเหมือนกัน แต่อยากถามว่าถ้าอย่างนั้น จิตสงบจากคำบริกรรม ก็เป็นการสงบจากการสร้าง พุทฺโธ กับคำบริกรรมก็เป็นการสงบจากการสร้างพุทฺโธ ต่างจากจิตสงบที่กำหนดจิตรับรู้ที่ปลาย จมูกตรงๆ ผมคิดว่าไม่ได้สร้างอะไร คือกำหนดที่จิตเลยหรือไม่ครับ? ผมคิดอย่างนี้ถูกและมี ประโยชน์อันใดไหมครับ? กระผมมีปัญหาหน่อย (นี่เขาถามปัญหาของเขาละ)

หลวงพ่ : ฉะนั้น เริ่มต้นตรงนี้ก่อน คำถามนะ เวลากำหนดพุทฺโธ พุทฺโธไปแล้วมันมีเสียง เสียงสิ่งใดก็แล้วแต่ เวลาเรากำหนดถ้ามีเสียงกำหนดพุทฺโธ พุทฺโธ จนว่าพุทฺโธนี้เป็นเสียง ใฮนี้ แบบว่าเวลามันเริ่มล่อกล่ ถ้าเรากำหนดพุทฺโธของเราไปเรื่อยๆ กำหนดพุทฺโธของเราไปเรื่อยๆ แล้วอยู่กับสิ่งนั้นไป โดยข้อเท็จจริงมันจะพุทฺโธ พุทฺโธ มันจะละเอียดเข้าไปๆ ละเอียดมากจนเป็น แ่วๆ แ่วๆ จนพุทฺโธไม่ได้เลย อันนั้นมันเป็นข้อเท็จจริง

แต่! แต่เวลาเราพุทฺโธ พุทฺโธไป เห็นไหม ขณะที่พุทฺโธไป นี้จิตของคนไม่เหมือนกัน มัน พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธไปมันมีเสียงซอเข้ามา เช่นได้ยินเสียง ได้ยินต่างๆ จิตมันรับรู้ มันทำหลาย หน้าที ถ้าจิตมันทำหลายหน้าที่ขึ้นไปมันก็เริ่มสับสน ถ้าเริ่มสับสนขึ้นไปเราก็ตสับสน พอเรสับสน ขึ้นไปเราก็ตปัญหาไตร่ตรองหาทางออก พอใช้ปัญญาไตร่ตรองหาทางออก เราก็ตปัญหาว่า ใคร่ครวญว่านี่จะเป็นพุทฺโธ หรือจะเป็นเสียง หรือจะเป็นคำถามที่ถามมาอยู่

ถ้ามันเป็นเสียงที่กระทบหู นี่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ต้องมีอาการกระทบ แต่ใจไม่ต้องมี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ต้องมีสิ่งกระทบมันถึงมีความรู้สึก ผิวหนังถ้ามีสิ่งใดมากระทบมันจะมีความรู้สึก ใด อย่างไร? ไม่มี เห็นไหม นี่อายตนะทั้ง ๕ มันเป็นใหญ่แต่ละอย่าง ตา หู จมูก ลิ้น กายมันเป็น อายตนะทั้ง ๕ อายตนะภายนอก อายตนะภายในกระทบกัน

จิต! จิตมีอะไรกระทบ จิตมันรับรู้ได้หมด ทีนี้เสียงต่างๆ บอกว่าทำไมเวลาเสียงมันต้อง กระทบ มันถึงจะมีเสียงขึ้นมา ถ้าเสียงไม่มีกระทบสิ่งนั้นมันคืออะไร? มันคืออุปาทานหรือเปล่า? มันเป็นสิ่งต่างๆ หรือเปล่า? ตา หู จมูก ลิ้น กาย อายตนะทั้ง ๕ นะ อายตนะทั้ง ๖ ใจด้วย แต่

อายตนะทั้ง ๕ มันเป็นใหญ่เฉพาะทาง ใหญ่เฉพาะสัมผัส ใหญ่เฉพาะกลิ่น ใหญ่เฉพาะเสียง นี่มันใหญ่เฉพาะทาง

นี่เสียงให้จุมรับรู้ไม่ได้ เสียงให้ลิ้นรับรู้ไม่ได้ เสียงต้องหู เห็นไหม หูรับรู้เสียง นี่อายตนะทั้ง ๕ กระทบอายตนะทั้ง ๕ ฉะนั้นเราเอาสิ่งนี้ไปเทียบเคียงในใจ อายตนะภายนอก อายตนะภายใน อายตนะภายใน เสียง เห็นไหม นี่เวลาเราคิดเรื่องสัญญา เรื่องคำพูดต่างๆ เราก็รู้ว่ามันมีอะไรกระทบล่ะ? มันไม่มีอะไรกระทบทำไมมันเกิดจากใจล่ะ?

ใจมันรับรู้ได้หมด ใจไม่ต้องมีข้อมูล ไม่ต้องมีสิ่งใดกระทบ มันคิดของมันเองได้ เห็นไหม ฉะนั้น เรากำหนดพุทฺโธ พุทฺโธมันเป็นภายนอกกับภายใน ถ้านี่เราคิดแบบวิทยาศาสตร์ใช้ไหม? ถ้าเป็นเสียง เสียงต้องมีการกระทบสิ ทำไมถ้าไม่มีกระทบ เวลาเราพุทฺโธ พุทฺโธทำไมมันมีเสียงซ้อนมาล่ะ? แล้วเป็นเสียงนั้น เสียงนี้ นี่จิตมันรับรู้ จิตมันลอกแฉกของมันเอง ถ้าจิตมันลอกแฉกของมันเอง จิตเป็นผู้รู้ จิตสำคัญมาก

มโนปุพฺพกุมา ฌมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา นี่ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ใจเป็นทุกๆ อย่างเลย ทีนี้พอใจเป็นทุกๆ อย่าง ใจเป็นทุกๆ อย่างใช้ไหม? แต่มันอายตนะภายนอก อายตนะภายใน ภายนอกรับรู้สิ่งภายนอกทั้งหมดเลย แล้วภายในล่ะ? ภายในล่ะ?

นี่ภายในนะ เวลาครูบาอาจารย์ของเราจิตสงบไปแล้วมันระลึกอดีตชาติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าระลึกอดีตชาติ นี่ไม่มีต้นไม่มีปลาย แล้วใจมันเก็บข้อมูลได้มากขนาดไหน? ใจมันเก็บข้อมูลทุกภพ ทุกชาติเอาไว้ในใจเลยล่ะ ฉะนั้น เวลาภาวนาเข้าไป นี่แรงต่อต้าน แรงต้านที่ว่ามันจะสงบหรือไม่สงบ

ถ้ามันสงบของมันขึ้นมา ถ้าจิตสงบนะ จิตสงบ จิตเป็นสมาธิ ถ้าลงสมาธิ ถ้ามีอำนาจวาสนา จิตดวงนั้นสร้างกำลังของมันมา มันย้อนอดีตชาติได้ ยิ่งกว่าคำถามที่ตามมาเรื่องว่า “มันเป็นพุทฺโธ มันเป็นเสียง มันเป็นอย่างอะไร? จิตมันรับรู้อย่างไร?” ยังแตกต่างกันเยอะมาก นี่พูดถึงคนที่มึปัญหามากกว่านี้ยังมี ปัญหาค่านี้ ปัญหาค่านี้เพียงแต่เราจะหาทางออกใช้ไหม?

ทีนี้อารมณ์ภทมาบอกว่า “ถ้าอย่างนั้น ทำไมมันพุทฺโธ พุทฺโธยังไม่ได้กลิ่นเลย”

คนที่ได้กลิ่นเยอะมาก เวลาพุทฺโธ พุทฺโธไปกลิ่นหอมมาเป็นแบบกลิ่นดอกไม้ไทย กลิ่นเหม็นเหมือนซากศพ กลิ่นลอยมา เตียวจะได้กลิ่น คนได้กลิ่นเยอะนัก นี่ยังไม่ครบสูตร เตียวจะได้

กลืนอีก (หัวเราะ) เราจะบอกว่าของอย่างนี้มันเป็นของหายๆ แต่ของหายๆ คนไม่เคยทำมัน เป็นของหนักมาก เห็นไหม เหมือนเด็ก เด็กไม่เคยทำอะไรให้เด็กรับภาระหนักไม่ได้

จิต! จิตที่ยังไม่เคยพัฒนาเลย จิตยังไม่ภาวนาเลย แต่! แต่มีการศึกษานะ ปริยัติเราศึกษากันหมดแหละ เราก็เทียบเคียง สิ่งที่มีปัญหาอยู่ที่นี่ เห็นไหม เพราะจิตเราไม่เป็นเอกภาพ ศรัทธาไม่เชื่อมั่น ศรัทธาไม่คงที่ ศรัทธาไม่คงที่ พอทำเข้าไปแล้วมันคิดออกทางนั้น คิดออกทางนี้ ฉะนั้น เวลาปริยัติเรียนมาแล้วต้องวางไว้ แล้วเวลาปฏิบัติเอาให้จริงจัง เอาให้จริงจัง พอจริงจังเข้าไปแล้วนะ นี่ให้จริงจัง ถ้ามันแฉลบ มันจะแฉลบออก เห็นไหม จะรู้มัน รู้นี้ เราพุทธโฆไว้ซัดๆ ไม่ให้มันแฉลบ

แฉลบไปนี่ คุณใช้เวลาเอาภาวนาใส่เข้าไป ต้องการตักน้ำให้เต็มภาวนานั้น แต่มันรั่ว มันแตกซึม เราใส่ไปเถอะมันไม่เต็มหรอก พุทธโฆ พุทธโฆ พุทธโฆ ไปนี่มันรั่วออกหมด มันรั่วออกหมด เห็นไหม รั่วออกตามรู ตามสิ่งภาวนาที่แตก นี่รั่วออกไปรับรู้ใจ รั่วออกไปได้ยินเสียงใจ รั่วออกไปว่า มันเกิดพลังงานสิ่งใด มันรั่วออกหมดเลย เพราะมันไม่เป็นเอกภาพ ถ้ามีศรัทธาคงที่เราทำเป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ

นี่พูดถึงว่า “มันเป็นพุทธโฆหรือมันเป็นลมหายใจ”

การกำหนดพุทธโฆกับการกำหนดลมหายใจ ฉะนั้น การกำหนดลมหายใจอีกเรื่องหนึ่งนะ จะบอกว่าถ้ากำหนดลมหายใจที่ปลายจมูก นี่ความรู้สึกมันไม่ใช่จิต เขาบอกว่าพุทธโฆสร้างขึ้น ทุกอย่างสร้างขึ้น คำบริกรรมสร้างขึ้น แล้วลมหายใจนี่ เวลาเราไม่กำหนดลมหายใจ ลมหายใจมีไหม? มี แล้วเวลาเรากำหนดลมหายใจ เราสร้างลมหายใจขึ้นมาหรือเปล่า? ไม่ได้สร้าง มันมีของมัน

พุทธโฆนี่ คำบริกรรมนี่เรานึกขึ้นมาใช่ไหม? ใช่ แต่มันเป็นชื่อ แต่ความจริงธาตุรู้เรามีไหม? ความรู้สึกเรามีไหม? พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทธะก็คือพุทธโฆ คือตัวใจใจ พอเวลามันพุทธโฆชื่อของมันกับตัวมันรวมเป็นอันเดียวกัน เหมือนลมหายใจที่ปลายจมูก เราไปรับรู้มันถึงมี เราก็เข้าใจ เห็นไหม เข้าใจว่าอายตนะภายนอก อายตนะภายใน เราเข้าใจว่าลมหายใจ ตัวกำหนดรู้เราไม่ได้สร้าง ถ้าไม่ได้สร้าง สติมันจะพร้อมมาได้อย่างไร?

นี่สิ่งที่เราตั้งสติต่างๆ เวลากำหนดพุทธโฆเราก็สร้างเหมือนกัน แต่เวลามันพุทธโฆ พุทธโฆ พุทธโฆ จนพุทธโฆไม่ได้เลย เห็นไหม มันสร้างไหม? มันสร้างไหม? ถ้ามันสร้างขึ้นมามันก็เป็นสัญญา

แต่ถ้ามันเป็นความจริงล่ะ? แต่อันนี้มันเป็นกรรมฐานไง มันเป็นคำบริกรรมที่จะย้อนเข้าไปสู่จิต ทีนี้ว่าส่งออกๆ โดยธรรมชาติมันส่งออกอยู่แล้ว ความคิดคือการส่งออก การพูดก็ส่งออก ถ้าไม่มีใจ ไม่มีข้อมูลจะพูดออกมาได้อย่างไร?

การขยับตัวของจิตคือส่งออกหมด การกำหนดพุทโธมันก็ส่งออก แต่ธรรมชาติที่มันส่งออก เรากำหนดพุทโธนี่เป็นคำบริกรรมให้มันเกาะไว้ พอเกาะไว้ใช่ไหม? พอเกาะไว้มันหุดสั้นเข้า หุดสั้นเข้า หุดสั้นเข้ามาจนเป็นของกลุ่มมันถึงกระทบกัน สัญญาอารมณ์ อารมณ์ความรู้สึกกับจิตมันกระทบกัน พออารมณ์ความรู้สึก จากอารมณ์มันละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป จนอารมณ์กับจิตเป็นอันเดียวกัน นี่คือสัมมาสมาธิ จิตหนึ่ง จิตหนึ่ง เห็นไหม มันเป็นสัมมาสมาธิ

ฉะนั้น ที่พูดนี้พูดโดยหลักนะ แต่ไม่ได้คัดค้านใคร เพียงแต่ว่าใครทำอะไรแล้วทำสิ่งนั้นแล้วประสบความสำเร็จ คือทำแล้วมันดี คือของคนๆ นั้น ของคนๆ นั้น คนเรานี้จะชอบอาหารเหมือนกัน รสนิยมเหมือนกัน ไม่มี คนๆ หนึ่งต้องการสิ่งใด ทำสิ่งใด มันไม่เหมือนกัน ไม่เป็นไร ไม่เป็นไร ขอให้ทำแล้วได้ประโยชน์แค่นั้นพอ ใครทำอะไรก็ได้ให้เป็นประโยชน์ ให้เป็นประโยชน์ เท่านั้นแหละ ไม่ต้องไปให้มันเหมือนหมด

ฉะนั้น สิ่งที่ทำมานี้มันเป็นประโยชน์ก็คือเป็นประโยชน์ ถ้ามันมีความสงสัยก็ให้มันสงสัย ความสงสัย ไม่ใช่มันสงสัยหรอก ความสงสัยทำให้เราส่งออก ทำให้เราไขว่ไขว่ ฉะนั้น เราตั้งใจพุทโธไว้ พุทโธจนกว่ามันจะสงบลง ถ้ามันกำหนดลมหายใจดีก็ลมหายใจดี

ถาม : จึงอยากเรียนถามอาจารย์ว่า

หลวงพ่ : เรากลับไปเห็นว่าไอ้คำถามนี้ อารัมภบทมันดีกว่าคำถามไง ฉะนั้น

ถาม : จึงอยากเรียนถามท่านอาจารย์ว่า (นี่คำถามเพิ่งมา คำถามว่า)

๑. จริงๆ แล้วจิตส่งออกนั้นเป็นพลังงานต่างชนิดกันหรือไม่ครับ เช่นภาพกับเสียง ถ้ามันต่างกัน จำเป็นหรือไม่ที่เราต้องแยกจากกัน?

หลวงพ่ : มันต่างกันอยู่แล้ว มันต่างกัน อย่างเช่นคำว่าอายคนนะ นี่ภาพ เห็นไหม ภาพคือตา รู้ ตาเห็น เสียงคือหูได้ยิน ฉะนั้น สิ่งที่มันต่างกันนี้มันต่างกัน แต่เรารับรู้พร้อมกันไง รับรู้เรื่องนั้นๆ มันเร็วมากใช่ไหม? แล้วนี่จิตสงบเป็นพลังงาน ตัวพลังงานคือตัวจิต ตัวพลังงานคือความรู้สึก ฉะนั้น

สิ่งที่ส่งออกไป ความคิดมันสำเร็จรูปแล้ว มันคิดรอบแล้วเราถึงจะรู้ว่าเราคิด ฉะนั้น ถ้าเราพุทโธก็เป็นพุทโธ ถ้าเราเห็นภาพสิ่งต่างๆ เราไม่ให้จิตรับรู้ ให้รู้หนึ่งเดียว มันถึงจะเป็นสมาธิได้ดี

ฉะนั้น ถ้าพุทโธก็พุทโธเลย ไม่ก็ปัญญาอบรมสมาธิเลย ใช้ความคิดไล่ความคิดเลย ถ้าเสียงล่ะ? เสียงกำหนดเราพุทโธอยู่แล้ว ไอนี้มันอายตนะแต่ละอย่าง มันรับรู้สิ่งของมันตามธรรมชาติของมัน ฉะนั้น

ถาม : ตามตำราบอกว่ากรรมฐานมีหลายวิธี ทำจิตให้สงบเหมือนกัน แต่อยากถามว่าถ้าอย่างนั้น จิตสงบ คำบริกรรมก็จะสงบจากการสร้างพุทโธ

หลวงพ่อบอก : การสร้างพุทโธ คำว่าสร้างหรือเป็นเองนี่มันเป็นสิ่งที่เป็น โวหาร พุคขึ้นมาให้ตัวเองคิดใจ บอกเราสร้างขึ้นมา ถ้าเราสร้างขึ้นมาก็เป็นสมมุติ เราสร้างขึ้นมามันเป็นของหยาบ เราสร้างขึ้นมาก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี ฉะนั้น เราจะไม่สร้างอะไรเลย ถ้าไม่สร้างอะไรเลยก็เป็นขี้ลอยน้ำเลย คือไม่มีอะไรเลย แล้วไม่มีอะไรเลยก็เป็นพระอรหันต์เลย เพราะมันว่างอยู่แล้ว (หัวเราะ) ไม่ทำอะไรเลย อยู่เฉยๆ ก็ว่างอยู่แล้ว ก็เป็นพระอรหันต์อยู่แล้ว

นี่เพราะเราคิดแบบโลกมันก็วนอยู่อย่างนี้ ฉะนั้น ถ้าพุทโธเป็นการสร้าง สร้างก็คือสร้าง ก็เหมือนเรานี้ เขาบอกว่าเวลาปฏิบัติแล้วต้องเป็นปรมาตม์หมดเลย ปฏิบัติแล้วต้องเป็นธรรมหมดเลย ถ้าใครมีความอยากอยู่ปฏิบัติไม่ได้

ก็เหมือนกัน เหมือนกันที่ว่าถ้าเราปฏิเสธชีวิตเรา ชีวิตเราก็เป็นสมมุติอันหนึ่ง การเกิดมาก็เกิดมาด้วยสมมุติทั้งนั้นแหละ ปฏิเสธเรา แล้วเวลาไปดูสมบัติก็ไปดูสมบัติของเศรษฐีคนอื่น แล้วบอกว่าเราอยากเป็นเศรษฐี อยากเป็นเศรษฐี อยากเป็นเศรษฐีเราก็ต้องสร้างของเราขึ้นมา สร้างขึ้นมาจนเราเป็นเศรษฐี เป็นเศรษฐีแล้วมันเป็นการสร้างใหม่ล่ะ?

เศรษฐีคือการสร้าง สร้างคือการทำงาน เวลาผลตอบมาเป็นเงินทองเราต้องสร้างใหม่ล่ะ? มันมาจากเพราะงานเรา พุทโธ พุทโธนี่จะเป็นการสร้างก็จะสร้างฐานะ ก็จะสร้างใจขึ้นมา สร้างก็ไม่ใช่ไร เพราะคำว่าสร้าง หรือสมมุติ หรือมันเป็นเรื่องโลกทำให้คนภาวนาไม่กล้าทำ เออ ถ้ามันเป็นโลก เออ จริงนะ มันก็เป็นกิเลส ถ้ามันเป็นพุทโธมันเป็นสร้างขึ้นมา สร้างขึ้นมามันก็ไม่ใช่ของจริง

นี่ก็เลยเดินกันไม่ได้เลย ทำอะไรก็ไม่ได้เลย จะทำอะไรก็บอกว่ามันไม่ดี มันผิดไปหมดเลย อย่างนั้นเราไม่ต้องทำอะไรเลย อยู่เฉยๆ เออ พออยู่เฉยๆ ก็ว่างหมดเลย ว่างแบบนี้มันไม่มีอะไรเลย มันเป็นมิจฉา ไม่มีสติ ไม่มีความรู้ แต่ถ้าเราพุทโธ พุทโธจนมันว่างโดยตัวมันเอง เห็นไหม แล้วว่างอย่างนี้มันอยู่ไม่ได้หรอก เคี้ยวมันก็คลายออก มันจะอยู่คงที่ของมันไม่ได้

มันมีเพราะอะไร? มีเพราะคำบริกรรม มีเพราะจิตเราสาวเข้าไปหาตัวมันเอง แล้วสุดท้ายพลังงานมันก็ต้องไหลออกมาเป็นธรรมดา พอไหลออกมาก็เป็นความคิดธรรมดา นี่เราก็ทำสติ กลับไปสู่พลังงานนั้นอีก พลังงานเฉยๆ นั่นล่ะคือสมาธิ แต่ความคิดไม่ใช่พลังงาน พลังงานมันเสวยอารมณ์แล้ว มันครบสูตรมันแล้ว แต่ถ้าเป็นพลังงานเฉยๆ เป็นสัมมาสมาธิ นี่มันเป็นไปไม่ได้หรอกที่คนจะเป็นอย่างนั้น

เพราะ! เพราะเราเป็นมนุษย์ใช่ไหม? มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ นี่เวลาโดยธรรมชาติของคน เวลามันเหม่อ เลยไม่ได้คิดอะไรเลย พลังงานนั้นก็ไม่มีสติ มันขาดสติไง มันก็เหมือนกับที่ว่อยู่เฉยๆ แล้วว่าง สักเกตได้ไหมเวลาคนเหม่อ มันอยู่เฉยๆ มันไม่รับรู้อะไรเลยเพราะมันเหม่อ แล้วเป็นอย่างไรต่อไปล่ะ? แล้วพอเราบอกว่าเราปล่อยให้ว่างหมดเลย มันเหมือนกับคนเหม่อ คนละเมอ อ้าว แล้วได้อะไรล่ะ? ก็ว่างไป

นี่มันถึงเป็นมิจฉา มันขาดสติ แต่พอพุทโธมันสร้าง มันสร้างมันก็ต้องคือสร้าง ก็สร้างนะทำไม? ก็สร้าง แต่สร้างขึ้นมาแล้ว พอสร้างขึ้นมามันรับรู้ เราสร้างของเรา เราทำงานของเรา แล้วเราได้ผลตอบแทนของเรา มันเป็นอย่างไรว?

สมาธิเป็นสมาธินะ สมาธิที่จิตเป็นสมาธิก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่พูดนี้เพราะว่ามันมีกระแสการปฏิบัติเขาจะตำหนิตรงนี้มาก ว่าเป็นการสร้างขึ้นมา เป็นสมมุติ เป็นโลก มันไม่เป็นธรรม ถ้าเป็นธรรมเป็นอย่างไรวล่ะ? เป็นธรรมก็เหมือนกับเหม่อลอย ตาลอยๆ เออ นี่เป็นธรรม ไม่ต้องมีอะไรเลย ตาขวางๆ เป็นธรรม ไม่ใช่! ต้องมีสติพร้อม พอสติมันดีขึ้นมามันก็จะเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้น

ถาม : คำบริกรรมที่เป็นความสงบ เป็นการสร้างพุทโธจากจิตที่สงบ ที่กำหนดจิตที่รู้ปลายจุมูกตรงๆ ผมคิดว่าไม่ได้สร้าง

หลวงพ่ : เห็นไหม ไม่ได้สร้างอย่างไร? กำหนดที่ปลายจมูกมันก็สร้าง กำหนดลมหายใจเข้า พุท ลมหายใจออกโ ก็สร้างทั้งนั้นแหละมาจากจิต แต่ว่ามันหายบ ละเอียดใจ เขาบอกว่าถ้า กำหนดพุทโธมันเป็นการสร้าง ถ้ากำหนดปลายจมูก กำหนดลมหายใจที่ปลายจมูกนี้มันไม่ได้ สร้าง

อ้าว อย่างนั้นมนุษย์นี้ ร่างกายนี้ใครสร้างมา? กรรมมันสร้างมานะ กรรมมันสร้างมา ร่างกายนี้ใครสร้างมา? เราไม่ได้สร้างมันมีอยู่แล้ว แล้วพุทโธล่ะ? พุทโธก็เราเป็นคนนึกขึ้นมา มัน ก็ต่อจากสิ่งที่มีอยู่แล้วนี่ไง ก็นึกขึ้นมาจากใจ นึกขึ้นมาจากร่างกาย นี่มันก็นึกพุทโธมาเหมือนกัน

อันนี้มันเป็นความเข้าใจเาะ ที่เราพูดไปก็พูดเพื่อประโยชน์ทั้งนั้นแหละ แล้วใครจะคิด อย่างไรนั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ

ถาม : คือกำหนดที่จิตเลยหรือไม่ครับ ผิด ถูกอย่างไร?

หลวงพ่ : ทำของเราไป แล้วฝึกหัดสมาธิไป ทำไปนะ ทำไปจนกว่าจะเข้าใจได้ ถ้าเข้าใจได้มัน ก็จบนะ เพราะเขาถามมาอย่างนี้

ถาม : กระผมปัญญาน้อย แล้วก็เพิ่งหัดทำสมาธิ ตอบคำถามตัวเองไม่ได้เสียทีครับ อยากทราบ คำตอบเพื่อเลือกทางทำสมาธิ ขออาจารย์ชี้แนะด้วย

หลวงพ่ : เราพูดนี้เพราะความที่สงสัย หรือการที่เราศึกษามา เวลาเขาสั่งสอนมาเขาสั่งสอนกัน อย่างนั้น เขาสั่งสอนกัน บอกกันเลยบอกว่า

“พุทโธนี่มันเป็นสมณะ มันไม่มีปัญญา มันเป็นเรื่องของโลก มันใช้ปัญญาไปเลย”

เพราะคนอยากใช้ปัญญาไปเลย เห็นไหม ก็ลืมบ้าน ลืมที่เกิด ลืมถิ่นกำเนิด ลืมทุกอย่างเลย แล้วบอกว่าจะใช้ปัญญาไปเลย แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า

“เราเกิดที่ไหน? ถิ่นกำเนิดเราอยู่ที่ไหน? เราต้องรู้จักรากที่มาของเรา”

ฉะนั้น กำหนดพุทโธ พุทโธของเราก็เพื่อเข้าไปหารากเหง้าของเรา รากเหง้าคือฐานของ ความคิด รากเหง้าคือหัวใจของเรา ฉะนั้น เรากำหนดพุทโธ พุทโธเขาบอกว่ามันเป็นสมณะ มันไม่

มีปัญหา เราจะกลับสู่ถิ่นกำเนิด เราจะกลับสู่รากเหง้า แล้วเราจะเอารากเหง้าเรานี้ชำระล้าง เราจะเอารากเหง้าของเราแก้ไขของเรา

ฉะนั้น เราทำตามกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “ศีล สมาธิ ปัญญา”

สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน เขาบอกสมถกรรมฐานไม่มีประโยชน์ คนที่ปฏิบัติเสขารากเหง้า แล้วบอกว่าตัวเองเป็นคนดี ตัวเองจะไปสร้างเมือง สร้างฐานของตัวเองใหม่ ถ้ามันสร้างได้ขึ้นมา ก็สร้างได้ นี่ทางโลกสร้างได้เพราะอะไร? เพราะว่ามันเป็นการสร้างทางวัตถุ สร้างทางโลกมันสร้างได้ แต่ถ้าเป็นทางนามธรรม เป็นทางธรรมสร้างไม่ได้ ไม่ได้เพราะว่าอะไร? เพราะไม่มีถิ่นกำเนิด ไม่มีพื้นที่ ไม่มีสิ่งต่างๆ ไม่มีรากเหง้าของตัวเอง ตัวเองไม่มีรากเหง้า ไม่มีวัฒนธรรมสิ่งใดเลย มันจะรู้ความจริงขึ้นมาได้อย่างไร?

นี่พูดถึงข้อเท็จจริงนะ แต่เวลาคำสอนทางโลก คิดแบบทางโลก แล้วโลกเชื่อกันไง บอกว่าสิ่งนั้นมันเป็นโลก มันเป็นสมมุติ มันไม่เป็นความจริง มันไม่เป็นประโยชน์ ใช้ปัญญาไปเลย ปัญญาที่เลยตัดรากตัดเหง้าตัวเอง หลั่งลอย ก็เลยกลายเป็นคนตาขวาง คนเหม่อลอยไป นั่นเป็นเรื่องของโลกเขาณะ

ฉะนั้น เขาบอกว่าเขาเป็นผู้ปฏิบัติใหม่ ปฏิบัติใหม่ก็ตั้งใจทำให้ดีนะ ทำให้ดี แล้วถ้ามีปัญหาแล้วค่อยคุยกันใหม่ ถ้าผู้ที่ปฏิบัติใหม่ พูดไปเดี๋ยวก็จะบอกว่า โอ้โฮ หลวงพ่อนี้ดีมากเลย ไม่คุณนะ อยากให้คนภวานาแล้วดี

ข้อต่อไป ข้อ ๖๖๖.

ถาม : ๖๖๖. เรื่อง “มารผจญ (ต่อ)” (เรื่องมารผจญตอบไปแล้ว)

ต่อจากคำถามเรื่อง “มารผจญ” ที่ถามอาจารย์เมื่อวันที่ ๑๖ ที่หนูถามว่า “เจอวัดที่ดี แล้วครูบาอาจารย์เป็นอย่างนั้น” ฉะนั้น หนูอยากถามว่าเราจะแยกแยะระหว่างกิเลสถาม และกรรมเก่าได้อย่างไร?

หลวงพ่ : นี่เพราะว่าเขาแยกไม่ออกไง สิ่งที่ตอบไปแล้วบอกว่ามันเป็นกิเลสก็ได้ มันเป็นกรรมก็ได้ ทีนี้ถามกลับมาต่อ เออ ถามกลับมาแล้ว (หัวเราะ) บอกว่า

“แล้วกิเลสถามกับกรรมเก่ามันแยกกันอย่างไร?

กิเลสกำมันเกิดจากกรรม ทีนี้คำว่ากรรมเก่า ทุกคนมีกรรมหมดนะ ทุกคนมีกรรม แต่ทำไมไม่บอกว่ากรรมดีล่ะ? นี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ สร้างแต่กรรมดี ๆ กรรมดีสร้างแต่สิ่งที่ดี ๆ ฉะนั้น คำว่ากรรมนี่นะ มันหมายถึงว่ามันไม่มีเหตุผลใด เหตุผลในปัจจุบันนะ แต่ถ้าคนมีการกระทำจะรู้ที่ไปที่ไป

คำว่าเหตุผลปัจจุบัน พอเราเจอสิ่งใดมันจะชอบเลย หรือเจอสิ่งใดจะเกลียดเลย คนที่มีกรรมต่อกัน เพราะไม่เคยรู้จักกันมาเลย ทำไมเจอกันแล้วมันไม่ชอบ ทำไมเจอกันแล้วมันชอบ อันนั้นเป็นคำว่ากรรมเก่า

แล้วคำว่ากิเลสกำมันล่ะ? กิเลสกำมันคือปัจจุบัน พอชอบ พอชอบแล้วมันก็เร่งเร้าผูกมัดกันไป แต่กิเลสกำมันเกิดจากความชอบและไม่ชอบ เกิดจากกรรม ฉะนั้น เวลาแก่เขาก็แก่ที่นี้ เวลาแก่นะมันก็แก่ไปด้วยกันนั่นล่ะ เพียงแต่ว่าเวลากรรมนี่คือว่าเราพยายามแก่ แล้วแก่ไม่หว่าดไม่ไหว

คนเรามีกรรมทุกคนนะ กรรมเก่า กรรมใหม่มีทั้งนั้นแหละ นี้ออกกรรมเก่า กรรมใหม่ กรรมเก่ามันมีมา เพราะกรรมเก่ามันบวก กรรมเก่ามันมาดี คนนั้นถาวนาง่าย คนนั้นเป็นคนที่ดี คนนั้นทำอะไรประสบความสำเร็จ กรรมเก่ามันเป็นลบ คนนั้นทำอะไรสิ่งใดมันมีการลบ พอมีลบแล้วนี่เราจะทำอย่างไรให้มันเป็นบวกล่ะ?

ในปัจจุบันนี้เราทำให้มันเป็นบวก ถ้าเป็นบวกเราก็ต้องฝึกฝน เราฝึก เราหาเหตุผลใด เหตุผลว่าสิ่งนี้ไม่ดี สิ่งที่ไม่ดีมันผิดเราทำทำไม? สิ่งที่ไม่ดีมันผิด แต่เราห้ามใจเราไม่ได้ เราห้ามไม่ไหว เห็นไหม นี้อีกว่ากรรมเก่า กรรมเก่ามีทุกคนนะ แต่กรรมมันมีกรรมดีและกรรมชั่ว แล้วเราจะแยกบอกว่าอันนี้เป็นกรรมเก่านะ แล้วถ้ากรรมเก่ามันเป็นดีมาใช่ไหม? อันนี้เป็นกรรมใหม่จะทำไม่ดีก็ได้หรือ? มันไม่ใช่!

กรรมเก่า กรรมใหม่มันเกี่ยวเนื่องกัน เพราะกรรมเก่ามันส่งมาเป็นกรรมปัจจุบัน ถ้ากรรมปัจจุบันส่งมาเป็นกิเลสกำมัน พอกิเลสกำมัน เราก็บอกว่าสิ่งที่เป็นกิเลสกำมันก็ผิดอยู่แล้วใช่ไหม? มันก็ผิดอยู่แล้ว ถ้ามันผิดอยู่แล้วเราทำทำไม? ถ้าเราทำทำไม เราก็หาเหตุผลอย่างนั้น บอกว่านี่มันเอาไม่ลง มันทำไม่ได้ เราก็ต้องหาทางแก้ทั้งนั้นแหละ ถ้าเอาไม่ลงนะมันก็ผูกมัดไปเรื่อย ถ้าเอาไม่ลงเราจะสร้างกรรมนะ ถ้าเอาไม่ลงเราจะทำอย่างไรต่อไปล่ะ? เราจะทำอย่างไรต่อไป?

เราจะทำอะไรต่อไปมันก็เผาเราหนึ่งนะ แล้วเราต้องการสิ่งนั้นหรือ? ฉะนั้น มันต้องหักห้ามของมัน จะบอกว่ากรรมเก่า คำว่าไม่มีเหตุผลมันรุนแรง เหตุผลไปแก้มันไม่ได้ ฉะนั้นวางไว้แต่กิเลสถามเราแก้ได้ เรามีปัญญาได้ เราแยกแยะได้ มันผิดถูกเราแยกแยะได้ พอแยกแยะแล้วนี่ ถ้าแยกแยะได้มันก็เท่ากับไปแก้กรรมเก่า ถ้าแยกแยะได้มันก็หมดความผูกพัน พอหมดความผูกพันกรรมเก่ามันก็เบาไป

แล้วถ้าเป็นกรรมดีล่ะ? กรรมดีก็มาส่งเสริมกัน เห็นไหม ฉะนั้น กรรมดีมาส่งเสริมกัน แล้วอย่างที่วอดิตชาติ กรรมเก่าๆ มันมีมาทุกคนแหละ เพราะทุกคนที่เกิดขึ้นมานี้มันมาจากกรรมทั้งนั้น แต่มีมากมีน้อย แล้วถ้ามีมากมีน้อย ปัจจุบันเรามีสติปัญญา มีสติสัมปชัญญะเราจะยับยั้งสิ่งนี้ เราไม่ให้สิ่งนี้มันเพิ่มมากขึ้น แล้วเราสร้างคุณงามความดีของเราไป

ฉะนั้น จะบอกอย่างเช่นที่เขาพูด เห็นไหม เขาเรียกว่าอะไรนะ เขาเรียกว่า “คู่ครอง” เขาว่าเป็นคู่ครอง อดีตชาติมีกรรมร่วมกันมา ทีนี้มาเกิดในชาติปัจจุบันนี้มาแต่งงานกัน ว่าอย่างนั้นเลยนะ ถ้าแต่งงานก็แสดงว่าต้องรักกันตลอดชีวิต ทำไมมันแฉลบล่ะ? ทำไมมันแฉลบ? อ้าว ทีนี้มันก็ไม่จริงได้

ฉะนั้น คำว่าแฉลบนี่นะ ต่อไปอนาคตคือว่ามันไปแล้วมันจะแก้ไขไปเรื่อยๆ เราบอกว่าเป็นกรรมเก่า นี่เป็นความผูกพัน เดียวไปเจอคนใหม่มันจะไปชอบคนใหม่อีกนะเนี่ย ถ้าไปชอบคนใหม่ แล้วลืมกรรมเก่าอันนี้แล้วหรือ? เดียวจะลืมกรรมเก่าแล้ว แล้วจะไปเจอกรรมใหม่อีกนะ

ฉะนั้น ถ้าเรามีเหตุผล เราจะยับยั้งทุกๆ อย่าง ไม่ให้สิ่งนั้นมาทำลายหัวใจของเรา ถ้าเรามีความรู้สักอย่างนี้ แล้วเรารู้ว่านี่เป็นกรรมเก่ามันส่งเสริม อันนี้มันจะกระตุ้นนะ กระตุ้นให้เราทำลึกเข้าไปอีก ฉะนั้น อย่างไรเราต้องยับยั้งหมดแหละ กรรมเก่า กรรมใหม่ ถ้าการพยายามมานี้คือการมาลบล้างกรรม ที่ว่าแก้กรรมๆ “แก้กรรมที่ดีที่สุดคือพุทโธ พุทโธนี่แหละแก้กรรม”

พอจิตมันสงบแล้วเราใช้ปัญญา นี่แก้กรรมได้วิธีนี้วิธีเดียว เพราะอะไร? เพราะมันไปล้างพอมันสะอาดบริสุทธิ์หมดนะ พอสะอาดบริสุทธิ์หมด จิตดวงนั้นใครตามไม่ทันแล้ว เวรกรรมจากจิตดวงนั้นไม่มี แต่สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ที่นี่ เพราะว่าการเกิดในชาติปัจจุบัน เกิดมาเป็นมนุษย์มันมีกรรมสร้างมา เห็นไหม กรรมมันสร้างมา แล้วมันเหลือเศษส่วนแล้ว จิตดวงนั้นพ้นไปแล้ว

ใครจะฆ่า ใครจะแกง ใครจะติฉินนินทา ใครจะทำร้ายนะ จิตดวงนี้ไม่เคยผูกอาฆาต ไม่เคยมีความพยาบาทกับใคร เพราะมันพ้นจากกิเลสหมดแล้ว แต่สิ่งที่เป็นเศษกรรมชาตินี้ยังอยู่ สิ่งที่ยังเหลืออยู่ ฉะนั้น ใครจะมากระทบ

อย่างเช่นพระโมคคัลลานะนี้เป็นพระอรหันต์นะ เขามาฆ่า ๓ คน เหาะหนีๆ ตลอด แต่สุดท้ายแล้วมาพิจารณา เอ๊ะ มันเพราะอะไร? อ้อ เคยทำกับแม่ไว้ไง แต่จิตดวงนั้น เวลาเขามาทูปครั้งที่ ๔ ให้เขาทูปจนตายเลย พอตายแล้วนี้ด้วยฤทธิ์ เห็นไหม รวบรวมร่างกายนี้ ไปลาพระพุทธเจ้า ลาพระพุทธเจ้าเสร็จเหาะกลับมาที่เดิม คลายฤทธิ์ออก นี้ร่างกายก็ละอยู่อย่างนั้น โคนเขาทูป

นี่ไง เพราะคำว่าใช้ฤทธิ์รวบรวมร่างกายนี้ไปลาพระพุทธเจ้า เห็นไหม นี่ถ้าพูดถึงคนที่ยังมีกิเลสอยู่ โคนทูป โคนอะไรไปมันทำเรื่องอย่างนั้นไม่ได้ มันทำจิตอย่างนั้นไม่ได้ ฉะนั้น จิตดวงนั้นถึงตามไม่ทัน แต่ร่างกายนั้นทัน ร่างกายนั้นทันเพราะอะไร? ทันเพราะสอุปาทิเสสนิพพาน เพราะว่ามันเกิดมาจากกรรมเก่า กรรมที่ในชาติปัจจุบันนี้ พระโมคคัลลานะเคยทำกับแม่ไว้ แต่มันจบตรงนั้นแล้ว จบตรงที่เป็นพระอรหันต์ จิตดวงนั้นจบ แต่ร่างกายมันยังไม่จบ เพราะร่างกายนี้เป็นเศษส่วน เป็นสิ่งที่ว่าภพชาติมันยังเกี่ยวเนื่องกันได้ มันยังจับต้องได้ ยังเห็นได้

ฉะนั้น กรรมเก่า กรรมใหม่ แล้วจะบอกอะไรเป็นกิเลสถาม อะไรเป็นกรรมเก่า? โห้! พูดนี้มันก็แบบว่า พูดเสร็จแล้วคนฟังยิ่งงงเข้าไปใหญ่เลย แล้วจะแยกอย่างไรล่ะ? เพียงแต่เราตั้งสติ แล้วสู๊ สู๊แล้วแก้ไขไป พูดถึง วันนั้นพูดไปเรื่องกรรม บอกว่ามันมีกรรมกันมา มันถึงได้เกี่ยวเนื่องกัน ถ้าไม่มีกรรมกันมามันก็จบไป

อันนี้เรื่องหนึ่งนะ จบ! อันนี้ซ้ำกันเลย เหมือนกันเลยนะ

ข้อ ๖๖๗. ไม่มี

ถาม : ๖๖๘. เรื่อง “พระที่ขาดความสำรวม” (เขาว่าอย่างนี้นะ)

หลวงพ่ : (หัวเราะ) นี่ก็กรรมอีกแล้ว นี่เรื่องจริง มันแบบว่ามีคนเขามาถาม บอกว่า

“หลวงพ่ตอบทุกวันๆ เอาที่ไหนมาตอบ ที่ตอบนี้หลวงพ่ตอบเองหรือ?”

มันไม่ใช่ซะ เขาเขียนมาเราก็ตอบเขาไป ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเราตอบไป ทีนี้สังคมของชาวพุทธ มันก็มีบริษัท ๔ มีพระสงฆ์ กับมีอุบาสก อุบาสิกา ทีนี้การที่อยู่ร่วมกันมันก็ต้องมีปัญหา

กระทบกระทั่งกันบ้าง ถ้ากระทบกระทั่งกันบ้าง ถ้าเราไม่ได้พูดอะไรเลย พวกที่มีปัญหาเขาก็หาทางออกไม่ได้ ฉะนั้น เวลาเขามาในเว็บไซต์ เขาเจอเขาก็ถามมากันใหญ่เลย เราก็เลยกลายเป็นว่า พระทั้งหมดบอกไอ้หงบนี่ขายพระกิน

ไม่ใช่! เหตุมันเกิดแล้ว เราไม่ได้ขายพระนะ ทีนี้เพียงแต่เราแก้ไขให้สิ่งนี้เป็นประโยชน์นะ นี่ฟัง

ถาม : กราบนมัสการหลวงพ่อบุญมีปัญหายุ่งยากใจ ในพฤติกรรมที่ขาดความสำรวมระวังของพระรูปหนึ่งที่มาจากต่างถิ่น เพิ่งมาจำพรรษาที่วัดที่หนูศรัทธาเลื่อมใสในพรรษานี้เอง ทุกวัน โทณวันพระ หนูจะพาแม่ไปถือศีล ปฏิบัติธรรม ท่านเจ้าอาวาสและพระรูปอื่นๆ ท่านก็ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ แต่หนูกลับพบปัญหากับพระรูปหนึ่ง เนื่องจากท่านมาเกาะเกาะหนู และชอบมาเฝ้าแอบดูหนูจนหนูภาวนาไม่ได้ ซึ่งหนูลำบากใจมาก

พอทราบความรู้สึกของท่าน ทำให้หนูไม่อยากไปวัด ไม่อยากใส่บาตร ไม่อยากเห็นหน้าอีก หนูอดทนภาวนาไปอย่างลุ่มๆ ดอนๆ จิตใจมันไม่เจริญ จิตใจเป็นทุกข์ ภาวนาให้ท่านเลิกคิดอีกจิตหนึ่งอดคิดไม่ได้ในความไม่สำรวมของท่าน หนูเกรงว่าจะเป็นการบาปตกถึงตัวเอง หนูเข้าวัดเพื่อหาบุญ หากุศล แต่กลับเจอพระแบบนี้หนูควรทำอย่างไรดีคะ?

หลวงพ่อบุญ : นี่พระขาดความระวัง เห็นไหม ฉะนั้น พระจากต่างถิ่นมา อันเมื่อกี้นี้ นี่กรรมเก่า อันนี้หนูไม่รู้เรื่องเลย หนูไม่ต้องการเลย แต่กรรมกลับวิ่งมาหาหนูเอง หนูก็ทุกข์ แล้วหนูจะทำอย่างไร?

เรามีสติของเรา เดี่ยวเขาก็ไป ถ้าเขาไม่ไปเราก็ไม่ยุ่งกับเขา ตบมือข้างเดียวไม่ดังหรอก เราอย่าไปยุ่งกับเขา เราไม่ยุ่งกับเขานะ ฉะนั้น ในสังคม เห็นไหม เมื่อก่อนนะมันมีคนไปหาหลวงตา เขาไปศึกษาประวัติหลวงปู่มั่น แล้วศึกษาในสายพระป่า ไปหาหลวงตาบอกว่า

“อู้อู้อู หนูนี้ศรัทธาสายหลวงปู่มั่นมากเลย หนูเคารพบูชาพระสายหลวงปู่มั่นมากเลย”

หลวงตาท่านพูดนะเราฟังอยู่ “เรามั่นใจว่า” นี่หลวงตาพูดนะ!

“เรามั่นใจว่า ในสายของหลวงปู่มั่นมีทั้งพระดีและพระไม่ดีเหมือนกัน”

ในสายหลวงปู่มั่น ในสายพระป่า ฉะนั้น เราจะบอกว่าในสังคมพระมันก็ต้องมีอย่างนี้ มีดีและไม่ดีปนกัน ฉะนั้น เราแสวงหาบุญของเรา เราก็หลบไม่ยุ่งกับเขา ไม่ยุ่งกับเขา แล้วเราอยู่ของเราไป เราภาวาของเราไป ถ้าพ่อแม่ไปเราก็หลบหลีกของเรา คือตั้งสติแล้วหลบหลีกเอา

เราเป็นคนฉลาดใช่ไหม? เราเป็นคนฉลาด มันเหมือนกับเราเลี้ยงเด็ก เราเลี้ยงเด็ก เราคอยดูแลเด็กนี้มันตกไปที่จะเกิดอุบัติเหตุ เด็กที่จะมีปัญหาเราคอยดูแลเด็กของเรา ถ้าเด็กของเราดิเรากี่ปล่อยเด็กของเรา ฉะนั้น อันนี้ก็เหมือนกัน เราดูแลใจของเรา เราไม่ยุ่งกับเขา เราจะดูแลใจของเรา เรื่องของเขาเป็นเรื่องของเขา เราดูแลเด็กของเรา ถ้าประสบอุบัติเหตุ เด็กเราจะเป็นอันตราย เราคอยคุ้มครองเด็กเราเลย

ใจของเรา เราก็คุ้มครองใจของเรา คุ้มครองใจของเรา เรื่องของเขาเป็นเรื่องของเขา นี่แล้วถ้าเขามาเราหนีอย่างเดียว เราหนีอย่างเดียว แล้วถ้ามันถึงเวลาแล้ว ถ้าเราไม่ยุ่งกับเขา ต้องให้เขาเลิกไป เพราะอย่างนี้มันเป็นความรู้สึก อาบัติคือการแสดงออก ถ้าอาบัตินะ อาบัติทางกาย แต่ความรู้สึก ความคิดไม่มีอาบัติ แต่ถ้าคนมันมีความละเอียดมันรู้ได้ เป็นอาบัติได้

ฉะนั้น พระขาดความสำรวม เราก็หลบหลีกอย่าไปยุ่งกับเขา ทีนี้ถ้าเราจะไปเรียกร้อง จะไปฟ้องฝ่ายปกครอง จะไปฟ้องอะไรนี่มันก็ต้องมีหลักฐาน มันก็ต้องมีอะไร แล้วฝ่ายปกครองเขาก็ต้องเตือนของเขา แต่จะไปฟ้องใครล่ะ? เราจะไปฟ้องใคร? แม้แต่ในปัจจุบันนี้เขามีพระวิญญู พระตำรวจคอยจับพระที่บิณฑบาตผิดเวลา มันก็ยังหลบหลีกทำกันอยู่อย่างนี้ นี่แล้วเราจะทำอย่างไรล่ะ?

เพราะคนที่จิตใจสูงส่ง มีความละเอียดเขาก็ไม่มาทำอย่างนี้ คนที่มีจิตใจต่ำต้อยเขาก็มาทำอย่างนี้ แล้วศาสนานี้ เห็นไหม เขาบอกว่าพระทองคำนะ ใครไปขูดเจอปะทองคำก็ไปถวายวัด ใครไปเจอปะแตกหัก พระที่ใช้ไม่ได้ก็ไปถวายวัด จิตใจของคน คนที่ประเสริฐ คนที่ดีมากก็มาบวชพระเพื่อจะพ้นจากทุกข์ คนที่ตกทุกข์ได้ยาก ไม่มีทางไปก็มาบวชพระ แล้วเราจะทำอย่างไรล่ะ?

เราก็ดูแลของเรา เราดูแลของเรา นี่สังคมเป็นอย่างนั้น ฝ่ายปกครองเขาก็หนักใจนะ ฝ่ายปกครองเขาก็หนักใจ นี่พูดถึงว่า “พระที่ไม่สำรวมระวัง” เนาะ พระไม่สำรวมระวังก็จบไปเนาะ

ฉะนั้น เอาคำตอบสุดท้าย

ถาม : ขณะที่จิตละเอียดเข้า ละเอียดเข้า สุดท้ายแล้วมันจะปล่อยลมหายใจจนโล่ง เบา และหนูจะพยายามยกจิตให้พิจารณา แต่มันจะไม่คิด ไม่ทำอะไรเลยล่ะ มันจะดับไป หนูจึงได้แต่กำหนดพุทโธให้รู้ว่าจิตโล่งสบาย แต่พิจารณาไม่ได้ สุดท้ายเวทนาก็ตามมา

หลวงพ่อบอก : อันนี้ค่อยๆ ทำไป เราจะบอกว่าจะถ้ามันโล่ง มันสบายนี่อย่าทิ้งพุทโธ ถ้าเรากำหนดพุทโธได้นะ เราจะบอกว่าคุณนี่อย่าทิ้ง เหมือนกับคำถามแรก คำถามแรกที่ว่า “กำหนดพุทโธกับกำหนดลมหายใจ” เรากำหนดพุทโธของเราไว้ กำหนดพุทโธของเราไว้ มันจะละเอียดอย่างไรนะเรากำหนดพุทโธไว้

เหมือนการนับตั้งค์ เขาบอกว่าตอนนี้มีกองเงินอยู่มหาศาลเลย ใครนับได้เท่าไรให้คนนั้นนับๆ แล้วเราก็อหุคใหม่ล่ะ? ใครจะหุคบ้าง? กองเงินนี้กองเท่าภูเขาเลย เขาบอกใครนับได้เท่าไรให้เท่านั้น เราจะทำอย่างไร? เราก็นับใหญ่เลย นับจนกว่าเราจะพอ แต่นี่เรานับไป ๒ ไบ ๓ ไบเราก็อหุค นับไป ๒ ไบ ๓ ไบเราก็อหุค จริงไหม? เราอยากจะได้แบ่งก้กองทั้งกองนี้เลย เราก้ต้องนับเต็มทีเลย นับๆๆๆ แบ่งก้เท่าไร เราจะขนแบ่งก้ก็กลับบ้านเรา

ไอนี้ก็เหมือนกัน พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธมันคือนับแบ่งก้นั้นแหละ พุทโธ พุทโธ พุทโธมันนับแบ่งก้ไปเรื่อยๆ นะ ยิ่งนับได้เท่าไร ยิ่งได้มากเท่านั้น ทีนี้พุดถึงนับแบ่งก้มันเห็นเป็นตัวแบ่งก้ แต่พุทโธ พุทโธนี้ มันเบาสบายก็เพราะพุทโธ พอจิตเริ่มเบา เริ่มสบาย คนเรามันตื่นตื่นแล้วมันจะหุคพุทโธ พอหุคพุทโธมันก็ไม่ไปตลอดรอดฝั่ง

ถึงมันจะเบา มันจะสบายขนาดไหน มันเบาสบายเพราะเหมือนเรานับแบ่งก้ได้ ๒ ไบในะ ๒,๐๐๐ นี้ ๒,๐๐๐ วันนี่สบายแล้ว ๒,๐๐๐ พอใช้แล้ว มันก็สบายแล้ว นับไปให้เป็นแสน เป็นล้านสิ เป็นแสน เป็นล้านมันใช้ไปถึงปีหน้า ซาติหน้าใจ นี้ก็นับไปๆ พุทโธ พุทโธไป พุทโธไปเรื่อยๆ พุทโธไปเรื่อยๆ เพราะเบาสบายก็พุทโธ

ฉะนั้น เราบอกว่าจะยกขึ้นวิปัสสนาอะไรนี้เพราะเราคิดใจ เราคิดว่าเรานับแบ่งก้แล้วนะ เราจะได้แบ่งก้ทั้งหมดเลยมันไม่ใช่ นี่ก็เหมือนกัน เรานึกว่าเบาสบายแล้วจะพิจารณา แต่พิจารณาเนี่ยเราคิดเรื่องอะไรก็ได้คิดไปเลย ถ้าจะพิจารณานะ แต่ถ้าพิจารณาออกมา แต่ตอนที่เรากำหนดพุทโธอยู่มันไม่ใช่ กำลังมันไม่พอหรอก

เราจะบอกว่ามันยังพิจารณาไม่ได้! เงิน ๒,๐๐๐ จะไปซื้อรถเบนซ์มันเป็นไปได้ รถเบนซ์คันเท่าไร? ๒,๐๐๐ วางคาวนั้ยังไม่พอเลย นี่พอจิตมันเริ่มโล่งสบายๆ จะพิจารณา เราคิดของเราเองไง เราคิดของเราเองว่าเงิน ๒,๐๐๐ จะไปคาวนั้รถเบนซ์ เขามาก็บอกว่าเบนซ์อะไร? เบนซ์พลาสติกนี่ได้ คันละ ๒-๓ บาท

เฮ้อะ! ถ้ามันเบาสบายอย่างไรก็แล้วแต่เราคิดของเราเองไง เพราะเราสุข พอจิตเราสงบแล้วเราก็นั่งสุขนะ เราก็นั่งมีความสุข อ้อ สุขอย่างนี้เอง น่าจะวิปัสสนาแล้ว น่าจะอะไร นี่เราคาดหมายไป แต่ถ้ามันเป็นจริงนะ พอจิตมันสงบใช่ใหม? มีกำลัง พอมันโน้มไปที่กายเห็นทันทีเลย เห็นทันทีเลยคือมันพอไป

อย่างเช่นเรานี้ เรามีเงินมากเลย เราไม่ต้องไปซื้อรถเบนซ์นะ เซลล์ขายรถเบนซ์มันจะมาหาเราที่บ้านเลย เอาที่คัน? เอาที่คัน? นี่ถ้าเรามีตังค์นะ ไอ้คนขายรถเบนซ์มันวิ่งมาหาเราเลยละ เอาที่คัน? เอาที่คัน? เพราะมันรู้ว่าเรามีตังค์

จิต! ถ้ามันสงบมีกำลัง มันโน้มไปนะ มันรู้มันเห็นของมัน มันรู้มันเห็นเลย แต่ถ้าจิตมันยังไม่มีความนิ่งนะ พอเราน้อมไปมันไม่มีนะ กลับมาพุทโธได้ กลับมา เงินเอ็งยังไม่พอ เอ็งยังไม่มีความนิ่งหรือ เอ็งซื้อรถเบนซ์ไม่ได้ เอ็งยังซื้อรถเบนซ์ไม่ได้ แต่! แต่ถ้าเรายังไม่มีความนิ่ง เงินล้านจะซื้อรถเบนซ์เราก็นั่งหาไม่ได้ รถเบนซ์เราไปดูเราก็นั่งหาได้ ถ้ายังไม่มีความนิ่งเราก็นั่งหาไม่ได้ใช้ปัญญาไปก่อน เพราะทุกคนจะถามว่า “แล้วเมื่อไหร่จิตมันจะสงบล่ะ? แล้วเมื่อไหร่จะได้ใช้ปัญญาล่ะ? ก็บอกให้ใช้ปัญญา นี่แล้วมันจะใช้ปัญญา”

จิตสงบแล้วใช้ปัญญาได้ ฝึกหัดใช้ได้ ถ้าใช้แล้วมันจะกลับมาพุทโธได้ง่ายขึ้น เพราะคำว่าพุทโธ พุทโธใช่ใหม? เงิน ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ อืม ก็ใช้ประโยชน์แล้ว พอมันไปทำอะไรไม่ได้กลับมา อ้าว นับใหม่ เป็น ๓,๐๐๐ ๔,๐๐๐ ๕,๐๐๐ เราจะหาของเรา คือประสบการณ์ที่ล้มลุกคลุกคลานมันจะกลับมาสอนใจเรา ภาคปฏิบัตินี้แหละ เราทำได้มันก็จะดี ถ้าทำแล้วมันไม่ดี ไม่ดีเพราะอะไร? แล้วมันเคยได้ดีมันดีเพราะอะไร? มันต้องฝึกหัดไปอย่างนี้แหละ

ฉะนั้น เวลาพระเราปฏิบัติ เห็นใหม่ เราปฏิบัติตลอดชีวิต ล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้มาเยอะ พอล้มลุกคลุกคลานเราก็นั่ง ล้มลุกคลุกคลานเราก็นั่งเปลี่ยน ล้มลุกคลุกคลานเราก็นั่งหาทางออก เราก็นั่งแก้ไขของเรา ฉะนั้น เวลาพุทโธ พุทโธไปแล้ว พอจิตสงบ เบาสบายแล้ว จะพิจารณาแล้วมันพิจารณาไม่ได้ มันก็ไม่ได้อยู่แล้ว

ทีนี้โดยหลัก โดยทฤษฎีเป็นอย่างนั้น จิตสงบแล้วพิจารณา พิจารณาจะเป็นขั้นตอนอย่างนั้นๆ แต่คนที่จะทำมันต้องมีพื้นฐาน มันต้องมีกำลังพอ แล้วกำลังของแต่ละคนมันก็ไม่เหมือนกัน มันอยู่ที่จริตใจ จิตคนพิจารณาอย่างนี้ จิตของคนเป็นอย่างนี้ แค่นี้ก็พอ แต่ถ้าราคาจิตนี้แบบนี้ไม่พอ โทสจริตยังไม่ได้อะไรใหญ่เลย ถ้าโลภะล่ะ? โลภะนี่มันหลงตลอด แล้วทำอย่างไร?

จิตของคนมันไม่เหมือนกัน ทีนี้จิตคนไม่เหมือนกัน แม้แต่จิตเดียวกันนะ เวลาคราวนี้พอพิจารณาได้ คราวหน้าไม่พอ คราวหน้าไม่พอแล้วเพราะกิเลสมันรู้ทันแล้ว แม้แต่คนๆ เดียวกัน บางทีก็พอ บางทีก็ไม่พอ แล้วถ้าอารมณ์ล่ะ? อ้าว วันนี้อารมณ์รุนแรง วันนี้อารมณ์ไม่รุนแรง

นี่พูดถึงการพิจารณา ทีนี้เราเข้าใจว่ามันเป็นสแต่ปไป อ้อ ถ้าจิตสงบแล้วต้องพิจารณา มันก็เหมือนสูตรเลข หนึ่งบวกหนึ่งเป็นสอง สองบวกสองก็ต้องเป็นสี่สิ ทีนี้หนึ่งบวกหนึ่งแล้วลบไม่เป็น แล้วมันเป็นเท่าไร? มันก็เหลือศูนย์ไง เพราะมันทำอะไรไม่ได้เลย เราจะบอกว่าจิตนี้เป็นนามธรรม ไม่มีสูตรสำเร็จ ไม่มีการกระทำว่าต้องเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ มันจะเป็นปัจจุบัน แล้วปัจจุบันทำอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น? ให้เป็นไปตามนั้นแล้วฝึกหัดของมันไป

ฉะนั้น ให้พิจารณา ไซ้ ให้พิจารณา ทีนี้คำว่าพิจารณา ให้พิจารณาโดยการฝึกหัดใช้ปัญญาก็ได้ ตรีกในธรรมนี้แหละ ชีวิตนี้คืออะไร? ชีวิตนี้ทุกข์เป็นอะไร? เกิดมาทำไม? แล้วถ้ามันเศร้าสลดใจก็กลับมาพุทโธใหม่ นี่ทำอย่างนี้ พอจิตละเอียดเข้าไปนะ พอมันจับจิตได้ จับอาการได้นะเดี๋ยวมันจะดีกว่านี้

ฉะนั้น คำว่าจิตสงบแล้วพิจารณาไซ้ไหม? ไซ้!

แต่ถ้ามันยังพิจารณาไม่ได้ ไม่ได้ ไม่ได้ แต่ถ้าพิจารณาได้นะ จิปปาภิญญา เวลาจิตสงบจับพิจารณาได้ ขาดผลวะ! ผลวะ! ไป จิตดวงนั้นมีบุญมาก

มันก็มี จิปปาภิญญา ตรัสรู้ง่าย ทำได้ง่าย สะดวกนี้มี! ถ้ามีแสดงว่าเขาต้องสร้างบุญของเขา มาเยอะมาก แต่ถ้าเราขี้ทำของเราไม่ได้ เราก็ต้องสมนุกสมบันไป เขาเรียกว่า “เวไนยสัตว์” เวไนยสัตว์หมายถึงว่าคนยังฝืนในการปฏิบัติ แล้วพอปฏิบัติได้ เวไนยสัตว์คือคนชั้นกลาง เวไนยสัตว์คือคนชั้นกลาง จิปปาภิญญาคือคาบซ้อนเงินซ้อนทองมา นี่พวกนั้นพวกจิปปาภิญญา เวไนยสัตว์นี่คนชั้นกลาง

คนรากหญ้าจะต้องขวนขวาย ต้องทุกข์ยาก คนรากหญ้าคือคนที่ไม่สนใจใจ ไม่สนใจ ศาสนาไม่สนใจอะไรเลย พวกนี้พวกรากหญ้า แย่มาก ไม่ใช่แย่มากด้วยที่มันอะไรนะ มันแย่มาก เพราะใจเขาแบบว่า เหมือนกับว่ามันมีกรรมอยู่แล้ว มีทรัพย์สมบัติอยู่แล้ว ไม่ขวนขวาย ไม่ทำ ไม่เอาใจ เขาไม่เอาเขาเอง แต่เวไนยสัตว์ คนชั้นกลางเรายังกระเสือกกระสน เรายังมีโอกาส แต่พวกที่ คาบซ้อนเงิน ซ้อนทองนั่นก็วาสนาของเขาเนาะ เราก็ไม่อิจฉาเขาหรอก ปล่อยเขาไป เราทำของเรา นี่แหละ

เหมือนกับที่ว่านี้ะเราเคยคิด สมมุติว่าคนนั้นเขาเป็นพระอรหันต์ๆ ให้เราเอาไหม? ในใจ บอกว่าไม่เอา อยากได้ของตัวเอง ของคนอื่นไม่เอา อยากเป็นเอง ถ้าอยากเป็นเองเราก็ต้องทำของเราเอง เราจะทุกข์ จะสุขเราก็ขอทำของเราเอง ของคนอื่นก็เรื่องของเขา

ฉะนั้น ถ้าเขาคาบซ้อนเงินซ้อนทองก็เรื่องของเขา เราต้องทำของเราเอง ฝึกไป หัดไป มัน ธรรมดา นี่แหละ ก็ต้องสงสัยเป็นธรรมดา พอสงสัยแล้วเราก็เข้มแข็งของเรา เราทำของเรา เพื่อ ประโยชน์กับเรานะ เอวัง